

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาทัศนคติต่อวิชาชีพครูของนิสิตสาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา การศึกษาสาระเนื้อหาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 10 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของทัศนคติ
2. องค์ประกอบของทัศนคติ
3. ลักษณะของทัศนคติ
4. การเกิดทัศนคติ
5. การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ
6. การวัดทัศนคติ
7. ลักษณะของวิชาชีพครู
8. คุณลักษณะวิชาชีพครู
9. หลักสูตรสาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคติ (attitude) มาจากศัพท์ภาษาละตินว่า "aputs" หมายถึง ความเหมาะสม และปรับเปลี่ยน เป็นพฤติกรรมกรรมการเตรียมพร้อมทางสมองในการที่จะกระทำ ซึ่งบ่งบอกถึงหน้าที่ของสภาวะจิตใจหรือสภาพของอารมณ์ ทัศนคติเป็นคำที่มีความหมายกว้าง โดยมีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ได้แก่

พจนานุกรมทางสังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ. 2524 ได้ให้ความหมายว่า ทัศนคติ คือ แนวโน้มที่บุคคลได้รับมาหรือเรียนรู้มาและกลายเป็นแบบอย่างในการแสดงปฏิกิริยา สัมผัส หรือเป็นปฏิปักษ์ต่อบางสิ่งบางอย่าง หรือต่อบุคคลบางคน ซึ่งอาจจะเป็นแบบเข้าสู่ (approach) หรือถอนตัวออก (withdrawal) ก็ได้

เทอร์สโตน (Thurstone, 1967, p. 77) กล่าวว่า ทศนคติเป็นเรื่องของความชอบ ความไม่ชอบ ความลำเอียง ความคิดเห็น ความรู้สึก และความเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้นทศนคติจึงวัดโดยตรงไม่ได้ แต่สามารถวัดได้ในรูปความคิดเห็นหรือการแสดงออกทางภาษา

นิวคอมบ์ (Newcomb, 1954, p. 12) กล่าวว่า ทศนคติเป็นความรู้สึกโน้มเอียงของจิตใจที่มีต่อประสบการณ์ที่บุคคลได้รับ ทศนคติแสดงออกมาได้ทางพฤติกรรมเป็นสามส่วนใหญ่ ๆ คือ แสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วยหรือชอบในสิ่งนั้นซึ่งจะทำให้อยากเข้าหาหรือเข้าไปใกล้สิ่งนั้น ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ทศนคติทางบวก (positive) ส่วนที่สอง คือ ลักษณะการแสดงออกที่ไม่พอใจ ไม่ชอบ ไม่เห็นด้วย ซึ่งเป็นเหตุทำให้อยากออกจากสิ่งนั้น ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ทศนคติทางลบ (negative) ส่วนสุดท้าย คือ ลักษณะการแสดงออกที่เฉย ๆ ไม่แสดงออกว่าชอบหรือไม่ชอบ เรียกว่า ทศนคติแบบกลาง (neutral attitude)

เอ็ดเวิร์ด (Edward, 1954, p. 2) กล่าวว่า ทศนคติ หมายถึง ปริมาณของความรู้สึกเชิงบวกหรือเชิงลบที่บุคคลมีต่อสิ่งเข้าทางจิตวิทยา ซึ่งได้แก่ สัญลักษณ์ต่าง ๆ สถาบัน นิยาม คติพจน์ อุดมการณ์หรือต่อบุคคล

ซีคอร์ด และแบ็คแมน (Secord & Backman, 1964, p. 97) ให้นิยามสั้น ๆ ว่า ทศนคติเป็นความรู้สึก (affect) ความนึกคิด (cognition) และพฤติกรรม (behavior) และนอกจากนี้ ทศนคดียังเป็นสภาวะทางจิตที่กำหนดการคิดที่มีพื้นฐานมาแล้ว โดยมีองค์ประกอบคือ

1. ความรู้สึก เช่น การชอบหรือไม่ชอบคนนั้น หรือสิ่งนั้น
2. ความรู้สึกหรือความคิด เช่น ความรู้สึกเกี่ยวกับคน หรือสิ่งนั้น ๆ
3. การกระทำหรือพฤติกรรม เช่น ความตั้งใจจะแสดงกริยาที่เกี่ยวกับคนนั้น หรือสิ่งนั้น ๆ ออกมา

ชม ภูมิภาค (2522, หน้า 62) กล่าวว่า ทศนคติเป็นวิถีทางที่บุคคลเกิดความรู้สึกต่อบางสิ่งบางอย่าง เป็นความพร้อมที่จะตอบสนองต่อวัตถุหนึ่งวัตถุนั้น เป็นอะไรก็ได้ว่าจะมีตัวตนหรือเหตุการณ์ หรือความคิด เรียกว่า วัตถุทางจิตวิทยา คือ สิ่งที่เกิดขึ้นมาในใจของคนเรา เป็นความรู้สึกในทางอารมณ์ว่าเป็นไปในทางที่ดี หรือไม่ดี ทศนคดีย่อมแตกต่างกันในหลายมิติ เช่น ทิศทาง ปริมาณความเข้มข้น ตลอดจนความรู้สึกสำนึกไม่สำนึก พฤติกรรมต่าง ๆ ย่อมถูกกำหนดด้วยทศนคติ

นอกจากนี้ทศนคดียังถือว่า เป็นความรู้สึก หรือความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นไปในรูปของเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย ก็หรือไม่ดี ทศนคติมิได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่เกิดขึ้นจากประสบการณ์รวมทั้งการอบรมสั่งสอนเมื่อเยาว์วัย ประสบ

การทั้งประทับใจและสะเทือนใจอย่างรุนแรง หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ จนเกิดความรู้สึกฝังใจที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับ หรืออาจจะหมายถึงทัศนคติเป็นความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคคล สิ่งของ การกระทำ สถานการณ์และอื่น ๆ รวมทั้งท่าทีที่แสดงออกที่บ่งบอกถึงสภาพจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ทิตยา สุวรรณะขวัญ (2527, หน้า 47) ให้ความหมายของทัศนคติว่า หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด เป็นแนวทางในการปฏิบัติหรือแบบการมองของบุคคลใดบุคคลหนึ่งต่อสิ่งเร้าอันใดอันหนึ่ง หรือสิ่งที่เราประเมินโดยที่ความรู้สึกนึกคิดหรือแบบของการมองที่จะเป็นการประเมินค่าของสิ่งนั้น โดยให้มาตรฐานของบุคคลนั้นเป็นเครื่องวัด

สำหรับในภาษาไทยนั้นในปัจจุบันมีผู้นิยมใช้คำว่า เจตคติ แทนคำว่า ทัศนคติเพิ่มมากขึ้น โดย ราชบัณฑิตยสถานปี 2539 ได้นิยามความหมายของคำว่า เจตคติไว้เช่นกัน โดยหมายถึง ท่าทีหรือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งโดยความหมายรวมแล้ว ทัศนคติ และเจตคติต่างมีความหมาย หรือสิ่งความในสิ่งเดียวกัน

จากความหมายต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว อาจสรุปได้ว่า ทัศนคติ หมายถึง ท่าที ความรู้สึก หรือความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งภายหลังจากที่บุคคลนั้น ๆ ได้ผ่านประสบการณ์กับสิ่งนั้น ๆ มาแล้ว โดยทัศนคติสามารถแสดงออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ทัศนคติในทางพอใจ ชอบ หรือลักษณะที่อยากปฏิบัติ อยากได้ อยากเข้าใกล้สิ่งนั้น ๆ เรียกว่า ทัศนคติในเชิงบวก (positive attitude) ลักษณะที่สอง คือ ลักษณะไม่พึงพอใจ ไม่ชอบ หรือไม่อยากเข้าใกล้หรือปฏิบัติ เป็นไปในลักษณะเบียดเบียน จึงชิงอยากหนีห่าง ลักษณะเช่นนี้ เรียกว่า (negative attitude) ลักษณะสุดท้าย คือ ลักษณะความรู้สึกที่เฉย ๆ เรียกว่าทัศนคติแบบกลาง (neutral attitude)

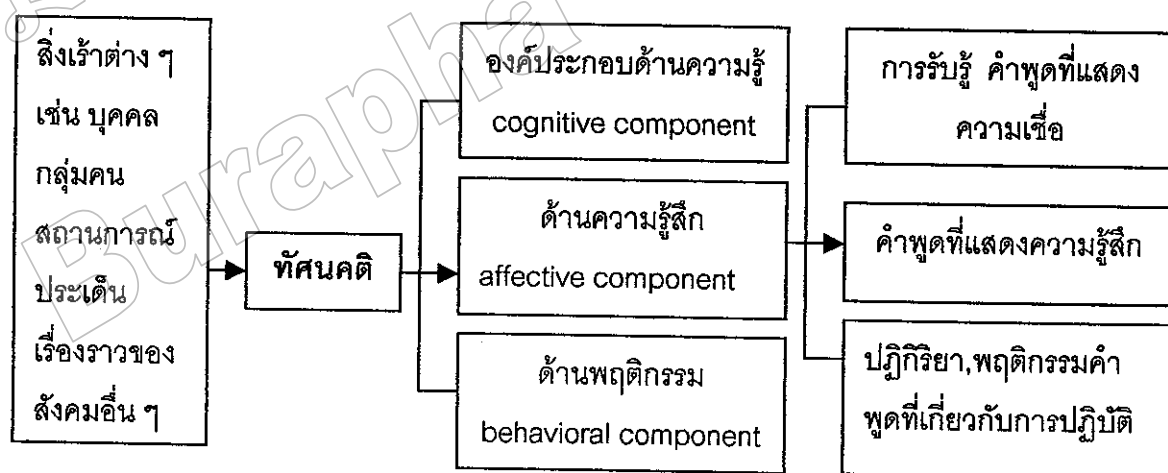
จากนิยาม ทัศนคติมีลักษณะสำคัญหลายประการรวมอยู่ด้วยกัน คือ

1. ทัศนคติมีที่หมาย (attitude object) ได้แก่ สิ่งของ บุคคล สถานที่ แนวคิด สถานการณ์
2. ทัศนคติมีการประเมิน (evaluation attitude) ทางใดทางหนึ่งต่อสิ่งที่เป็นที่หมาย
3. ทัศนคติมีลักษณะค่อนข้างคงทน (relatively ending) ทัศนคติของบุคคลใดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีลักษณะอยู่นานคงทนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง จนกว่าจะมีสิ่งเร้ามากระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติออกไป
4. ทัศนคติมีความพร้อมในการตอบสนอง (readiness for response) บุคคลจะมีความพร้อมในการตอบสนองต่อที่หมายของทัศนคติตามความรู้สึกที่มีต่อที่หมายนั้น ๆ

(Macquire, 1969, p. 152)

องค์ประกอบของทัศนคติ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (cognitive component) ได้แก่ ความรู้และความคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้า ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่ม หรือสภาวะการณ์ใด ๆ ความรู้และความคิดดังกล่าวจะเป็นส่วนกำหนดลักษณะและทิศทางของทัศนคติของบุคคล กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีความรู้และการติดต่อกับสิ่งเร้าได้ครบถ้วนแล้ว บุคคลจะมีทัศนคติต่อสิ่งเร้าในทางบวก หรือทางลบชัดเจนยิ่งขึ้น
2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (affective component) ได้แก่ อารมณ์หรือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า อารมณ์หรือความรู้สึกดังกล่าวจะเป็นส่วนกำหนดลักษณะทิศทางของทัศนคติของบุคคล กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีอารมณ์หรือความรู้สึกต่อสิ่งใด บุคคลก็จะมีทิศทางของทัศนคติของบุคคล กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีความรู้สึกไม่ติดต่อกับสิ่งใด ก็จะมีทัศนคติเชิงลบต่อสิ่งนั้น
3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (behavioral component) ได้แก่ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง พฤติกรรมดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่บอกลักษณะและ ทิศทางของทัศนคติของบุคคล กล่าวคือ ถ้าพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งเร้านั้นชัดเจนแน่นอน ทัศนคติก็น่าจะมีลักษณะเป็นบวกหรือลบชัดเจน แน่นนอน (Triandis, 1971, pp. 2-3)

ภาพที่ 1 แผนภูมิองค์ประกอบของทัศนคติตามแนวความคิดของไตรแอนดิส (Triandis, 1971, p.3)

ดวงเดือน พันธุนาวัน (2523, หน้า 198-201) กล่าวว่า องค์ประกอบของทัศนคติ มี 3 องค์ประกอบดังนี้ คือ

1. องค์ประกอบทางด้านการรู้คิด ทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้น จะต้องประกอบด้วยความรู้หรือความเชื่อของบุคคลที่เกี่ยวกับเป้าหมายของทัศนคติ ที่อาจเป็นวัตถุหรือบุคคลหรือเหตุการณ์เป็นอันดับแรก และเป็นความรู้สึกที่มีทิศทางประกอบด้วย คือ ทางที่สิ่งนั้นได้ไม่ได้เป็นเพียงข้อเท็จจริงโดยทั่วไปเท่านั้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก ทัศนคติมีลักษณะที่สำคัญ คืออารมณ์ของบุคคล เกี่ยวกับวัตถุทางทัศนคตินั้น เช่นเดียวกับองค์ประกอบแรก ความรู้สึกของบุคคลที่เกี่ยวกับวัตถุทางทัศนคตินั้น เช่นเดียวกับองค์ประกอบแรก ความรู้สึกของบุคคลก็จะต้องมีทิศทางด้วยซึ่ง หมายถึง ความชอบ ความไม่ชอบสิ่งนั้น หรือความพอใจ ไม่พอใจสิ่งหนึ่ง องค์ประกอบนี้ของทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งของบุคคล จะต้องสอดคล้องกับทิศทางขององค์ประกอบแรกของเขาด้วย กล่าวคือ ถ้าบุคคลเชื่อว่าสิ่งใดมีประโยชน์ บุคคลก็จะชอบและพอใจสิ่งนั้น องค์ประกอบนี้มีเนื้อหาที่อาจวัดไม่ได้ไม่หลากหลายเท่าองค์ประกอบแรก แต่ก็ใช้องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของทัศนคติ

3. องค์ประกอบทางการพร้อมกระทำ (action tendency component) เมื่อบุคคลมีความรู้เชิงประเมินค่า และมีความรู้สึกชอบ ไม่ชอบสิ่งนั้นแล้ว สิ่งที่สอดคล้องกันซึ่งติดตามมา คือ ความพร้อมที่จะกระทำให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตนต่อสิ่งนั้นด้วย นอกจากนี้ ทัศนคติประกอบด้วยแง่มุม หรือองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. แง่ของการใช้ดุลพินิจรับรู้ แง่มุมประการนี้เกี่ยวกับลักษณะของการใช้ความคิด เหตุผลดุลพินิจในใจการที่จะรับรู้ถึงวัตถุทางจิตวิทยาภายนอก ซึ่งขบวนการดังกล่าวนี้อาจเรียกว่าเป็นลักษณะของการใช้พิจารณาในการที่จะทำความเข้าใจหรือภาษาทั่วไปอาจใช้คำว่า การใช้ความคิดนั่นเอง

2. แง่ที่เกี่ยวกับการใช้อารมณ์ แง่มุมนี้เป็นเรื่องของการใช้ความรู้สึกทางด้านอารมณ์ มากกว่าที่จะใช้เหตุผลอย่างประการแรก เป็นการรับรู้วัตถุทางจิตวิทยาภายนอกโดยมิได้ใช้ความคิดหรือเหตุผลอะไรมากนัก ซึ่งในแง่ตนเองทัศนคตินี้มักจะไม่ได้รับการยอมรับมากเท่าที่ควร

3. แง่มุมทางด้านพฤติกรรม ในประเด็นนี้เป็นแง่มุมที่เกี่ยวกับแนวโน้มการแสดงออก ซึ่งพฤติกรรมภายนอกจึงเรียกได้ว่าเปี่ยมแง่มุมมองทางพฤติกรรม หมายถึง ทัศนคติที่เกิดขึ้นนั้น หรือที่เป็นอยู่นั้นมีแนวโน้มที่จะแสดงออก เพราะฉะนั้นในการพิจารณาทัศนคติมิได้คิดเพียงอารมณ์ หรือการใช้เหตุผลอย่างหนึ่งอย่างใดแต่เป็นการรวมทั้งการใช้ความคิด เหตุผล การใช้ความรู้สึก

ทางด้านอารมณ์และแนวโน้มที่จะแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก ด้านเหตุนี้เองทำให้มีความเชื่อกันมาแต่ดั้งเดิมว่า ทักษะคนนั้นจะมีส่วนสัมพันธ์กับพฤติกรรม

มอริส (Morris, 1990, p. 610) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของทัศนคติที่ได้รับการยอมรับในปัจจุบันว่ามีสามองค์ประกอบ ได้แก่

- 1. องค์ประกอบด้านการรับรู้ (cognitive component) หมายถึง ความรู้ความเชื่อและความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตัวอย่างองค์ประกอบด้านการรับรู้ เช่น เชื่อว่าสุราเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม
- 2. องค์ประกอบด้านอารมณ์ (emotional component) หมายถึง ความรู้สึก รัก เกลียดชอบ ไม่ชอบสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นองค์ประกอบสำคัญ ตัวอย่างองค์ประกอบของทัศนคติด้านนี้ เช่น รู้สึกว่าสุราเป็นสิ่งเลวร้าย
- 3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (behavioral component) หมายถึง แนวโน้มของพฤติกรรมปฏิบัติที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น หลีกเลียงจากสุราหรือผู้เสพสุรา

องค์ประกอบของทัศนคติ	การแสดงออก
การรับรู้ (ความเชื่อ ความคิดเห็น)	เชื่อว่สุร่าเป็นต้นเหตุของปัญหาสังคม
อารมณ์ (ความรู้สึก)	ไม่ชอบสุร่า รู้สึกว่สุร่าเป็นสิ่งเลวร้าย
พฤติกรรม (แนวโน้มของพฤติกรรม)	หลีกเลียงสุร่า ไม่คบกับผู้เสพสุร่า

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของทัศนคติตามแนวความคิดของ มอริส (Morris, 1990, p. 611)

ลักษณะของทัศนคติ

จิตทยา สุวรรณะขวัญ (2527, หน้า 602-603) กล่าวถึง ลักษณะที่สำคัญของทัศนคติ 4 ประการ คือ

1. ทักษะเป็นสภาวะก่อนที่พฤติกรรมได้ตอบสนองต่อเหตุการณ์ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะหรืออาจเรียกว่าเป็นสภาวะที่พร้อมจะมีพฤติกรรม
2. ทักษะจะมีความคงตัวอยู่ในช่วงระยะเวลา คือ มีความมั่นคงถาวรพอสมควรเปลี่ยนแปลงได้ยาก แต่ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง
3. ทักษะเป็นตัวแปรที่นำไปสู่ความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับความรู้ลึกลับนึกคิด ไม่ว่าจะเป็นไปในรูปของการแสดงออกโดยวาจาหรือการแสดงความรู้สึก ตลอดจนที่จะต้องเผชิญหรือหลีกเลี่ยงต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด
4. ทักษะมีคุณสมบัติของแรงจูงใจในอันที่จะทำให้บุคคลประเมินและเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งหมายความว่าไปถึงการกำหนดทิศทางของพฤติกรรมจริงด้วย

การเกิดทัศนคติ

ไทรแอนดิส (Triandis, 1971, p. 7) กล่าวถึง การเกิดทัศนคติว่า

1. เป็นเรื่องของ การเรียนรู้และการอบรมสั่งสอนตั้งแต่เด็ก ในลักษณะค่อย ๆ ดูซึมจากพ่อแม่และคนข้างเคียงเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมเกิดจากประสบการณ์ของบุคคล
2. เกิดจากการรับถ่ายทอดจากทัศนคติของบุคคลในอุดมคติ หรือกลุ่มสังคมที่มีอยู่แล้ว เช่น การรังเกียจสีผิว
3. เกิดจากการสรุปความจากลักษณะที่ปรากฏ เช่น ดูรูปร่างของคนแล้วสรุปว่าคนนั้นมีบุคลิกอย่างไร ซึ่งอาจจะใกล้เคียงหรือไม่ตรงกับความจริงก็ได้

อัลพอร์ธ (Allport, 1940, p. 180) กล่าวว่า ทัศนคติเกิดขึ้นจาก

1. การเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ของสังคม แล้วนำเอาสิ่งที่เรียนรู้เหล่านั้นมาเป็นรากฐานของทัศนคติ
2. การแบ่งแยกความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ของตน
3. ประสบการณ์ที่ได้รับมาแต่เดิม ที่มีความรุนแรงในด้านดีหรือไม่ดี เช่น บุคคลที่ทำให้เกลียดมากมีรูปร่างลักษณะอย่างไร ก็มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อบุคคลที่มีรูปร่างลักษณะเช่นนั้นด้วย
4. การเลียนแบบในที่สุดก็รับเอาทัศนคติของผู้ที่ตนเลียนแบบไปเป็นทัศนคติของตนเอง เช่น การที่บุตรเลียนแบบบิดามารดาของตน เมื่อบิดามารดาของตนมีทัศนคติต่อบุคคลหรือสถาบันใดในทิศทางใด บุตรก็จะมีทัศนคติในทิศทางเดียวกัน

ธีระพร อุวรรณโณ (2529, หน้า 51-54) กล่าวว่า ทักษะคิดเกิดขึ้นจากอิทธิพลต่าง ๆ ดังนี้

1. อิทธิพลจากพ่อแม่ เป็นแหล่งที่มีอิทธิพลสูงสุด โดยเฉพาะในวัยเด็ก ซึ่งพัฒนา ค่านิยม ความเชื่อ และความรู้สึกนึกคิดขึ้นในกรอบของครอบครัวที่มีพ่อแม่ เป็นผู้มีส่วนทำให้คุณ เมื่อทำความดี และมีอำนาจให้โทษเมื่อทำสิ่งไม่ดีหรือสิ่งที่พ่อแม่ไม่เห็นด้วย
2. อิทธิพลจากกลุ่มต่าง ๆ ในสถานศึกษา เช่น ครู และเพื่อน ต่างก็มีอิทธิพลต่อการ สร้างทัศนคติ
3. อิทธิพลจากประสบการณ์ส่วนตัว นักจิตวิทยาสกุลจิตวิเคราะห์เน้นเรื่อง ประสบการณ์วัยเด็กว่ามีอิทธิพลต่อพัฒนาการของบุคคล รวมทั้งพัฒนาทัศนคติของบุคคลด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสบการณ์ที่รุนแรงหรือสะเทือนใจจะส่งผลกระทบต่อใจได้นานและค่อนข้าง คงทน
4. อิทธิพลจากสื่อมวลชน เช่น การโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่พยายามเปลี่ยน ทัศนคติของคนให้หันไปนิยมผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

อดิษฐ์ วิริยะประสพโชค (2525, หน้า 25) อธิบายเกี่ยวกับทัศนคติว่า ทัศนคติเกิด จากการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล แต่ละบุคคลย่อมมีประสบการณ์อันเป็นสิ่งเสริมสร้างทัศนคติต่าง กันไป สังคมนี้ล้อมรอบตัวบุคคล ซึ่งบุคคลสังสรรค์ด้วยทั้งในทางตรงและทางอ้อม เป็นกลจักร สำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้างทัศนคติขึ้น ทัศนคติจึงสร้างขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากครอบครัว โรงเรียน เพื่อนฝูง กลุ่มต่าง ๆ ในสังคม สื่อมวลชนและสิ่งรอบตัวบุคคลเราสามารถเรียนรู้ทัศนคติโดยมีการ สังสรรค์กับสิ่งที่เรามีทัศนคติโดยตรง ทัศนคติสร้างขึ้นโดยลักษณะนี้ค่อนข้างจะเข้มข้น แต่มีเพียง ส่วนน้อยที่ทัศนคติจะเกิดจากประสบการณ์ตรงบางครั้งบุคคลอาจมีประสบการณ์ที่นับได้ว่าเป็น ประสบการณ์ที่รุนแรงมากกับสิ่งหนึ่ง ทัศนคติต่อสิ่งนั้นจะถูกสร้างขึ้นและมีความเข้มข้นอย่างสูง ด้วยการอธิบายถึงการสร้างทัศนคตินี้จะแยกกล่าวตามองค์ประกอบของทัศนคติ คือ ในขั้นแรกเกิด การสร้างความรู้ ความเข้าใจขึ้นก่อน จากนั้นความรู้สึกและอารมณ์จะถูกสร้างขึ้นตามมา และเกิด การแสดงพฤติกรรมให้ปรากฏหลังจากเกิดความรู้สึกนั้นแล้ว

นอกจากนี้ยังกล่าวอีกได้ว่า องค์ประกอบที่ทำให้เกิดทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นอยู่กับ บรรณฐานของปัจจัยสำคัญ 4 ประการ

1. ปัจจัยในการปรับตัว เช่น คนที่เคยได้กลืนยาฆ่าแมลงแล้วมีอาการเวียนศีรษะเมื่อ เขาเห็นคนอื่นใช้ยาฆ่าแมลงหรือเริ่มได้กลืนยาฆ่าแมลง ก็มีทัศนคติไม่ชอบการใช้ยาฆ่าแมลง อย่างนั้น หรือคนที่ทำงานในกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นในการอนุรักษ์สัตว์ป่าครั้งแรกอาจยังไม่เห็น

ด้วยการอนุรักษ์สัตว์ป่า แต่เพื่อให้เขาสามารถทำงานร่วมกับกลุ่มคนได้ ทักษะคติของเขาอาจมีการเปลี่ยนแปลงหรือคล้อยตามไปในที่สุด

2. ปัจจัยในการใช้วิจารณ์ญาณ ปัจจัยในการเกิดทัศนคติในข้อนี้ การส่งถ่ายทัศนคติที่มีต่อสิ่งหนึ่งไปยังสิ่งอื่น ๆ ที่จัดอยู่ในกลุ่มหรือลักษณะอย่างเดียวกับคนอื่น ๆ เช่น คนเลี้ยงแมวไว้ที่บ้าน เมื่อพบแมวตัวอื่นไม่ว่าที่ไหน เขาก็จะมีความรักใคร่เอ็นดู เช่นเดียวกับแมวของเขา

3. ปัจจัยที่เป็นความต้องการ ทัศนคติที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้มีลักษณะคล้าย ๆ กับเป็นความต้องการที่เป็นธรรมชาติทั่วไป เช่น ผู้ชายมักมีทัศนคติที่ฟ้า ผู้หญิงมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งสวยงาม เป็นต้น

4. ปัจจัยในการป้องกันตัว คือทัศนคติที่เกิดขึ้นจากอันตรายหรือประสบการณ์ในทางที่ไม่ดีเมื่อไปพบหรืออยู่ในสถานการณ์เดิมอย่างนั้นซ้ำอีก ทัศนคติอันเดิมก็ยังคงมีต่อสิ่งใหม่นั้นอีก เช่น คนที่เคยถูกแมลงตอมเมื่อไปพบแมลงชนิดดังกล่าวที่ใด ๆ เข้าอีกก็จะเกิดความกลัวว่าจะถูกตอมอีก นั่นคือทัศนคติที่เขามีต่อแมลงนั้น

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

แม้ว่าทัศนคติจะเป็นสภาวะจิตที่ค่อนข้างคงทนพอสมควร แต่ก็อาจจะเปลี่ยนแปลงได้แต่ในบางกรณีก็อาจเปลี่ยนแปลงได้น้อย กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของแต่ละบุคคลย่อมไม่เหมือนกัน เจลลิว บุรีภักดี (2517, หน้า 220-221) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติว่า ทัศนคติของบุคคลจะเปลี่ยนไปได้มากหรือน้อย หรือช้าหรือเร็ว ขึ้นอยู่สิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเราและทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับ การชักจูงจากแหล่งอื่น (persuasion) ซึ่งมีความมุ่งหมายอยู่สามประการ คือ เพื่อสร้างทัศนคติที่ไม่มีให้เกิดขึ้น, เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีอยู่ให้เป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม, หรือเพื่อส่งเสริมทัศนคติที่ดีอยู่แล้วให้มั่นคงยิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกิดขึ้นโดย

1. เปลี่ยนความรู้ เช่น การรับข้อมูลใหม่ ๆ จากบุคคลอื่น หรือจากประสบการณ์ตรง
2. เปลี่ยนความรู้สึก เป็นภาวะทางอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ความพอใจหรือไม่พอใจกับประสบการณ์

ไทรแอนดิส (Triandis, 1971, p. 13) กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงทัศนคติว่า สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเป็นเพราะ

1. ได้รับข้อมูลใหม่จากบุคคลหรือสื่อมวลชน
2. ได้รับประสบการณ์ตรง หรือ ความกระทบกระเทือนใจ

3. ถูกบังคับให้ปฏิบัติไม่ตรงกับทัศนคติของตน
4. การศึกษาเพื่อให้เข้าใจเหตุผลถูกต้องยิ่งขึ้น
5. เปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมใหม่

อดิสรณ์ วิริยะประสพโชค (2525, หน้า 11-16) กล่าวว่า ทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงยืดหยุ่นไปกับสภาวะการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อความคงทนและแปรเปลี่ยนของทัศนคติของบุคคล ได้แก่

1. ลักษณะพื้นเพดั้งเดิมของครอบครัว
2. อายุ
3. ระบบการศึกษา
4. ระดับชั้นทางสังคม
5. ระดับสติปัญญา
6. ลักษณะงานอาชีพ
7. สภาพทางด้านภูมิศาสตร์

เชิดศักดิ์ โฆวาลินธุ์ (2520, หน้า 11) อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติว่า ทัศนคติของบุคคลเรานั้นมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ด้วยการศึกษา อบรม สั่งสอน และสิ่งแวดล้อม ความเจริญทางการศึกษาการคมนาคมติดต่อมีผลทำให้ทัศนคติของคนเปลี่ยนแปลงไปได้เป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะบุคคลมีโอกาสดังสรรค์และแลกเปลี่ยนตลอดจนเลียนแบบความคิดเห็นกันได้มาก ทั้งนี้เพราะบุคคลมีโอกาสดังสรรค์และแลกเปลี่ยนตลอดจนเลียนแบบความคิดเห็นกันได้มาก วัฒนธรรมมีการผสมผสานกันมากเท่าใดก็ยิ่งจะทำให้ทัศนคติของคนเปลี่ยนแปลงไปได้มากเท่านั้น คนที่ขาดการติดต่อกับบุคคลอื่น ดำรงชีวิตอยู่ตามลำพัง ทัศนคติจะไม่เปลี่ยนแปลง แต่คนที่โลดเล่นไปตามสังคมอย่างกว้างขวาง เข้ากลุ่มเข้าพวกหรือเข้าสมาคมมากแห่ง ทัศนคติอาจเปลี่ยนแปลงไปได้มาก เพราะคบค้าสมาคมติดต่อ สังสรรค์ โอกาสที่จะมีการถ่ายทอดหรือเลียนแบบความคิดเห็นนั้นเป็นไปได้ง่าย กล่าวคือ ทำให้คนมองเห็นโลกกว้างขึ้น ความรู้สึกเก่าที่รับมาจากครอบครัวหรือที่พบเห็นด้วยตนเองในวัยเด็ก เมื่อกาลเวลาผ่านไปนาน ๆ เข้า ความรู้สึกเฉพาะตัวนั้น คนส่วนใหญ่อาจมองไม่เห็น จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง ทัศนคติของตนให้สอดคล้องกับสังคมที่ตนเป็นสมาชิก มิฉะนั้นตนจะอยู่ร่วมกับเขาไม่ได้

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

มีทฤษฎีที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลมีหลายทฤษฎี ซึ่งอาจแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ทฤษฎีความสอดคล้อง (consistency Theory)
2. ทฤษฎีการตัดสินทางสังคม (social Judgement Theory)
3. ทฤษฎีการเสริมแรง (reinforcement Theory)

1. ทฤษฎีความสอดคล้อง (consistency Theory)

ความสอดคล้องเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล เป็นภาวะที่ทุกสิ่งทุกอย่างกลมกลืนกัน ไม่มีความกดดันหรือขัดแย้งทางใดทางหนึ่ง แต่ถ้าเกิดความไม่สอดคล้องขึ้นจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ นักจิตวิทยาได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยยึดหลักเกี่ยวกับความสอดคล้องนี้ แต่นั้นรายละเอียดแตกต่างกันออกไป (Insko, 1967, p. 199)

1.1 ทฤษฎีความขัดแย้งทางความคิด (cognitive dissonance theory) ทฤษฎีนี้เป็นแนวคิดของเฟลทิงเจอร์ ซึ่งอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมโดยเสนอหลักการพื้นฐานจากกลไกการปรับตัวของบุคคลสองประการ คือ

1.1.1 การเกิดความขัดแย้ง เมื่อมีความรู้ความคิดของบุคคลส่วนหนึ่งขัดแย้งกับความรู้ความเข้าใจอีกส่วนหนึ่ง เนื่องจากได้รับข้อมูลใหม่หรือเหตุการณ์ใหม่เป็นภาวะที่บุคคลไม่สบายใจ ไม่สามารถทนต่อภาวะขัดแย้งได้ จะเกิดภาวะจูงใจให้บุคคลพยายามลดหรือขจัดความขัดแย้งให้หมดไป โดยการกระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง และชักนำให้บุคคล มีปฏิกิริยาไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง

1.1.2 เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น นอกจากจะพยายามขจัดความขัดแย้งแล้วยังพยายามที่จะหลีกเลี่ยงสถานการณ์หรือข่าวสารที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง การลดความขัดแย้งบุคคล สามารถทำได้สามวิธี คือ

- 1.1.2.1 เปลี่ยนความรู้ความเข้าใจต่อพฤติกรรม
- 1.1.2.2 เปลี่ยนความรู้ความเข้าใจต่อสภาพแวดล้อม
- 1.1.2.3 เพิ่มพูนความเข้าใจ

1.2 ทฤษฎีความสอดคล้องทางความคิด ซึ่งกล่าวว่า เมื่อบุคคลมีส่วนประกอบอยู่สามอย่าง คือ ก ข และ ค เมื่อ ก ชอบ ข และ ข ชอบ ค ก็มีแนวโน้มที่ ก จะชอบ ค ด้วย ปกติความสัมพันธ์ทั้งสามส่วน จะมีความเกี่ยวข้องกันทั้งทางบวกและทางลบ ภาวะที่สมดุล คือ เมื่อความสัมพันธ์ทั้งสามส่วนเป็นไปในทางบวก และภาวะที่ไม่สมดุล คือ ความสัมพันธ์ทั้งสามส่วน

เป็นไปในทางลบ เมื่อภาวะไม่สมดุลเกิดขึ้นก็จะมีแนวโน้มทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความเข้าใจของทั้งสามส่วนเพื่อให้เหมือนหรือตรงกัน การเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยวิธีการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของความรู้ความเข้าใจให้เป็นภาวะสมดุลนี้เป็นพื้นฐานของทฤษฎีอื่น ๆ เช่น ของนิวคอมบ์ และโรเซนเบิร์ก เป็นต้น

นิวคอมบ์ (Newcomb, 1954, p. 123) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและอิทธิพลของบุคคลที่เป็นสมาชิกอยู่ ว่าอาจเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลไปตามสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นตามอิทธิพลของกลุ่ม เช่น การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มใหม่ ทำให้บุคคลต้องปฏิบัติตามกฎของกลุ่มใหม่ ซึ่งอาจขัดแย้งกับทัศนคติเดิมที่ตนมีอยู่ ทำให้เกิดภาวะไม่สมดุล ต้องแสวงหาความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับความคิดของตน ภาวะนั้นจะทำให้บุคคลเปลี่ยนทัศนคติไปตามสถานการณ์ที่ได้รับนั้น ๆ ได้

โรเซนเบิร์ก (Rosenburg, 1960, p. 322) ตั้งทฤษฎีความสอดคล้องระหว่างความรู้สึก ความคิด ความเข้าใจขึ้น กล่าวคือ ความสอดคล้องหรือความสมดุลจะเกิดขึ้นในลักษณะที่ความคิดกับความรู้สึกของบุคคลสอดคล้องกัน ทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ จะคงที่ แต่เมื่อความคิดกับความรู้สึกไม่สอดคล้องกันมากจนถึงระดับที่ไม่สามารถทนได้ บุคคลจะลดความขัดแย้งให้มาอยู่ในภาวะที่สมดุลโดย

1. คงทัศนคติเดิมของตนไว้โดยไม่รับรู้ข้อมูลที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือขัดแย้ง หรือเลือกรับเฉพาะส่วนที่สอดคล้องกับทัศนคติของตน

2. เปลี่ยนทัศนคติ

2. ทฤษฎีการตัดสินใจทางสังคม (social judgement theory)

- 2.1 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยการปรับตัวให้เข้ากับสังคม เป็นแนวคิดของ เซอร์ฟ และฮอฟแลนด์ ทฤษฎีนี้เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของทัศนคติด้านพฤติกรรมโดยขึ้นอยู่กับทัศนคติของสังคม การเปลี่ยนทัศนคติเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความขัดแย้งระหว่างทัศนคติเดิมกับข้อมูลที่ได้รับมาใหม่ ซึ่งทำให้บุคคลสงสัยว่าทัศนคติของตนคลาดเคลื่อนไปจากทัศนคติของกลุ่ม บุคคลจะเห็นว่าทัศนคติของกลุ่มถูกต้องมากกว่า และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ซึ่ง เซอร์ฟ และฮอฟแลนด์ เชื่อว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมี 2 ขั้นตอนคือ

- 2.1.1 บุคคลต้องตัดสินใจและให้การวินิจฉัยข้อมูลใหม่ และพิจารณาข้อมูลใหม่โดยอาศัยความรู้หรือข่าวสารเดิมด้วย

- 2.1.2 ทัศนคติจะเกิดขึ้นภายหลังได้กระทำการพิจารณาเปรียบเทียบหรือตัดสินใจแล้วถ้าความขัดแย้งระหว่างทัศนคติเดิมกับข้อมูลใหม่มีน้อย ทิศทางของทัศนคติจะเปลี่ยนแปลง

ตามข้อมูลใหม่ ถ้าความขัดแย้งมีมากทิศทางของทัศนคติจะเปลี่ยนเป็นตรงกันข้ามกับข้อมูลใหม่ (Kiesler, Collins, & Miller, 1965, pp. 238-244)

2.2 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล อาจทำได้โดยการสร้างสถานการณ์ให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากความคิดเห็นและปทัสถานของกลุ่มจะเป็นข้อมูลใหม่ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมและความคิดเห็นของบุคคลได้ เมื่อบุคคลได้รับข่าวสารใหม่ ก็จะตัดสินใจโดยนำข้อมูลใหม่มาสัมพันธ์กับข้อมูลเดิม ซึ่งอาจทำให้บุคคลต้องเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของทัศนคติได้ ความคิดเห็นหรือความเชื่อที่บุคคลได้รับจากกลุ่มมี 3 ลักษณะ คือ

2.2.1 ความคิดที่มีแหล่งกำเนิดจากภายนอก

2.2.2 ความคิดที่ได้จากการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงข่าวสารบางส่วน

2.2.3 ความคิดที่เกิดกับตัวบุคคล

3. ทฤษฎีการเสริมแรง (reinforcement theory)

เป็นการนำหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไข คือ การเสริมแรง และการลงโทษ มาศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

ทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้และทัศนคติของบุคคลจะเปลี่ยนแปลงไปเมื่อบุคคลเปลี่ยนความคิดเห็น การเรียนรู้ทำให้บุคคลได้รับความคิดใหม่ และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ การได้รับการเสริมแรง บุคคลมีประสบการณ์ที่ดีต่อสิ่งใดเนื่องจากการได้รับการเสริมแรง บุคคลจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น และเมื่อบุคคลมีประสบการณ์ที่ไม่ดีต่อสิ่งใด เพราะเคยได้รับการลงโทษบุคคลจะมีทัศนคติไม่ดีต่อสิ่งนั้น

นอกจากนี้ยังได้เสนอข้อมูลในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลสองวิธี โดยอ้างถึงแนวคิดของ มอริส (Morris, 1990, p. 611) ดังนี้

1. การให้ข้อมูล วิธีนี้ทำได้โดยการใช้วิธีการต่าง ๆ ในการนำเสนอข้อมูลที่มีทิศทางเดียวกันในช่วงเวลาหนึ่ง เช่น การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การบอกเล่า การนำเสนอด้วยเอกสาร สิ่งพิมพ์ และการนำเสนอผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ

2. การใช้ความไม่สอดคล้องของเหตุการณ์ เช่น บุคคลที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อภาพยนตร์ ในแนวต่อสู้ล้างผลาญ คือ ไม่ชอบภาพยนตร์แนวนี้ ต่อมาหากบุคคลนั้นจำเป็นต้องไปดูภาพยนตร์ในแนวดังกล่าวนี้บ่อย ๆ ไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตามก็จะทำให้บุคคลนั้นเกิดความเครียดขึ้น เนื่องจากเหตุการณ์สองอย่างที่เกิดขึ้นเช่นนี้ คือ ปรับเปลี่ยนทัศนคติให้มีทิศทางเดียวกัน คือ สร้างความรู้สึกใหม่ว่า ภาพยนตร์ในแนวต่อสู้ล้างผลาญก็ดีเหมือนกันช่วยให้เกิดข้อคิดที่มีประโยชน์

หลายประการ ในที่สุดทัศนคติก็จะเปลี่ยนไปเป็นขอบข่ายอันกว้างขวางได้

การวัดทัศนคติ

เนื่องจากการวัดทัศนคติเป็นการวัดภาวะในใจเพียงอย่างเดียว ในการที่จะแสดงออกไม่ใช่เป็นการกระทำ แต่เป็นความรู้สึกซึ่งมีลักษณะเป็นอัตนัย (subjective) บุคคลอาจไม่ให้ข้อเท็จจริงด้วยความจริงใจ เพราะเห็นว่าเป็นส่วนตัว และการแสดงออกต่อสิ่งใดนั้นไม่ว่าจะเป็นการพูดจาหรือการเขียนก็ตาม บุคคลนั้นมักจะไตร่ตรองถึงความเหมาะสมตามสภาพการณ์ทางสังคม คือเป็นเรื่องปกตวิสัย ค่านิยมสังคม ตามการยอมรับและไม่ยอมรับ การเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ ของคนในสังคมโดยส่วนใหญ่ด้วย

จากเหตุดังกล่าว จึงไม่อาจกล่าวได้ว่า มีผู้ค้นพบวิธีการวัดทัศนคติหรือท่าทีที่ความรู้สึกของบุคคลโดยตรง อันจะเป็นดัชนีที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้อย่างชัดเจน นอกจากแต่เพียงการบันทึกจากคำพูด การวัด ทัศนคติจึงเป็นเพียงการบันทึกคำพูด ความพยายามที่จะหาความสัมพันธ์ระหว่างคำพูดของบุคคลนั้น ๆ กับสิ่งหรือค่านิยมของเขาที่ผู้ทำการศึกษาสามารถมองเห็น และนั่นเป็นเพียงการคาดคะเนทัศนคติของบุคคลเท่านั้น

ตามวิธีการที่ปฏิบัติกันอยู่ในการหาข้อมูลเกี่ยวกับการวัดทัศนคติ อาจรวบรวมได้ด้วยวิธีต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. การสังเกตพฤติกรรมของบุคคลวิธีการนี้อาจทำได้ยากและถึงแม้กระทำได้ผลลัพธ์ก็ยังไม่อาจมั่นใจได้ว่าจะถูกต้อง ดังกล่าวไว้แล้วว่าการแสดงออกของบุคคลเป็นกิจวัตรที่ปรากฏนั้น อาจไม่สะท้อนหรือสะท้อนให้ทราบถึงทัศนคติที่แท้จริงของเขาได้
2. วิธีการรายงานด้วยคำพูด ซึ่งมักใช้แบบสอบถาม และหรือการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นปรนัย
3. วิธีการแปลความ เป็นวิธีการหาทัศนคติของบุคคลแบบอัตนัย โดยผู้ที่ถูกถามมักไม่ตระหนักถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ไม่ระแวดระวัง หรือรู้สึกหวั่นเกรงที่จะตอบคำถาม หรือแสดงความรู้สึกนึกคิดและไม่ถูกจำกัดในการตอบทั้งในด้านเวลา และขอบเขตของเนื้อหา เป็นวิธีที่สามารถวัดทัศนคติของบุคคลได้ชัดเจนละเอียดถูกต้องที่สุด แต่ก็มีข้อจำกัดอยู่ว่า ต้องใช้ผู้ศึกษาที่มีความสามารถ มีความชำนาญทางจิตวิทยาอย่างลึกซึ้ง และใช้เวลามากจึงเหมาะสมกับคนจำนวนน้อย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแม้การวัดทัศนคติแบบปรนัย คือ การใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์จะมีข้อบกพร่องอยู่มาก แต่ก็ยังเป็นวิธีที่นิยมว่า สามารถใช้ศึกษากับคนจำนวนมากได้

แน่นอนกว่าวิธีการแปลความ และโดยส่วนมากใช้วิธีการของมาตราวัดลิเคิร์ท ทั้งนี้เพราะวิธีการของลิเคิร์ทได้กำหนดให้ข้อความทุกข้อความในแบบทัศนคติมีความสำคัญเท่า ๆ กันหมด คะแนนของผู้ตอบแต่ละคนในแบบวัดทัศนคติ คือ ผลรวมของคะแนนทุกข้อในแบบวัดทัศนคติ ซึ่งลิเคิร์ทถือว่า ผู้มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งใด โอกาสที่จะตอบเห็นด้วยกับข้อความที่สนับสนุนสิ่งนั้นจะมีมากตามไปด้วย และโอกาสที่จะตอบเห็นด้วยกับข้อความที่ต่อต้านสิ่งนั้นจะมีน้อย แต่จะมีระดับของการเลือกตอบ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด อีกทั้งในการใช้แบบวัดทัศนคติของลิเคิร์ทใช้จำนวนข้อได้มากกว่าจึงทำให้ครอบคลุมประเด็นของเนื้อหาที่น่าสนใจได้อย่างกว้างขวาง แต่สิ่งที่ต้องคำนึงถึง คือ คุณภาพของมาตราวัด หรือแบบสอบถามที่สร้างขึ้น และปัญหาการแก้ลังเลตอบ โดยตอบไม่ตรงกับความรู้สึกนึกคิดของตน ซึ่งในเรื่อง ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2523, หน้า 71) ได้แนะนำว่าในการสร้างแบบวัดทัศนคติ จะต้องนำประโยคทั้งหลายที่เป็นตัวแทนของจักรวาลเนื้อหาของทัศนคติที่ต้องการวัดนั้นมาใช้ให้ครบถ้วนในแง่มุมที่ต้องการวัด ฉะนั้นแบบวัดทัศนคติต่อสิ่งหนึ่ง ๆ จะต้องใช้ประโยคที่เลือกสรรมาแล้วอย่างน้อย 10-20 ประโยคที่เกี่ยวกับเรื่องเดียวกัน

ไอส์เซอร์ (Eiser, 1995, p. 2) กล่าวว่า ทัศนคติสามารถวัดได้โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสม โดยเฉพาะการวัดในลักษณะเชิงปริมาณเป็นตัวเลข นักจิตวิทยาที่ประกาศชัดเจนว่า ทัศนคติสามารถวัดเป็นปริมาณตัวเลขได้ คือ เทอร์สโตน (Thurstone) และยังมีอีกหลายท่านเช่น กัทแมน (Gutman) และออสกู๊ด (Osgood) เป็นต้น

ในปัจจุบันจึงพบว่ามีการใช้แบบวัดทัศนคติแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามแนวทางของลิเคิร์ท เป็นจำนวนมาก ทั้งที่ใช้ตามแนวคิดดั้งเดิมและประยุกต์ให้เหมาะสม สำหรับประเทศไทยได้มีการสร้างและใช้แบบวัดทัศนคติตามแนวคิดของลิเคิร์ทมาเป็นเวลานาน จากการศึกษารอง สมปอง ม้ายอุเทศ (2542, หน้า 30) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวข้องถึงรายละเอียดของการวัดทัศนคติตามแนวคิดของลิเคิร์ท และได้สรุปหลักเกณฑ์และวิธีการในการสร้างแบบวัดดังกล่าว ไว้ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ว่าต้องการศึกษาทัศนคติของใครต่อสิ่งใด
2. ให้ความหมายของทัศนคติต่อสิ่งที่ต้องการศึกษาอย่างชัดเจน เพื่อให้ทราบว่าสิ่งที่ต้องการศึกษาคืออะไร ประกอบด้วยคุณลักษณะใดบ้าง

3. สร้างข้อความที่ครอบคลุมคุณลักษณะที่ต้องการ ในการวัดทัศนคติประมาณ 20-30 ข้อความ การเขียนข้อความควรคำนึงถึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 3.1 ข้อความสั้น กระชับ ชัดเจน และรัดกุม

160910

๖
๖๖/๖
๖๖๖๖
๖๖

- 3.2 เขียนประโยคอย่างง่าย ไม่ควรใช้ประโยคปฏิเสธหรือประโยคซับซ้อน
- 3.3 ข้อความควรมีความคิดเดียวที่สมบูรณ์ในตัวเอง
- 3.4 หลีกเลี่ยงคำบางคำ เช่น ทั้งหมด ทัวไป ไม่มีเลย เท่านั้น เสมอ
- 3.5 หลีกเลี่ยงข้อความที่เกี่ยวกับอดีต
- 3.6 หลีกเลี่ยงข้อความที่เป็นจริง หรือสามารถตีความได้ว่าเป็นจริง
- 3.7 ไม่ควรใช้ข้อความที่ผู้ตอบสามารถตอบหรือเลือกตอบได้เหมือนกันหมด หรือตอบไม่ได้

3.8 ควรประกอบด้วยข้อความทั้งด้านบวกและด้านลบ

4. ตรวจสอบข้อความที่สร้างขึ้น ซึ่งอาจทำได้โดยผู้สร้างข้อความเองหรือผู้มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ เป็นผู้ตรวจสอบ โดยพิจารณาข้อความที่สร้างขึ้นว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการสร้างเครื่องมือเพื่อวัดเรื่องนั้น ๆ หรือไม่ ภาษาที่ใช้เหมาะสมเพียงใด

5. ทำการทดลองใช้ก่อนนำไปใช้จริง โดยนำข้อความที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่ง เพื่อศึกษาว่าข้อความดังกล่าวข้อความใดยังไม่ชัดเจน ข้อความใดต้องปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะบรรจุลงในแบบวัดทัศนคติ นอกจากนั้นยังต้องเป็นการวิเคราะห์รายชื่อเพื่อหาคำอ่านาจจำแนก และคัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกสูงไว้เป็นแบบวัดที่สมบูรณ์ต่อไป

ลักษณะของวิชาชีพครู

คำว่า "วิชาชีพ" (profession) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า "profiteri" ซึ่งมีความหมายว่า "สัญญาประชาคม" (promise to the public)ว่าจะกระทำการใดสิ่งหนึ่ง หากพิจารณาคำว่า "วิชาชีพ" จะมาจากภาษาบาลี 2 คำ คือ "วิชชะ" กับคำว่า "อาชีพ" หมายถึงการประกอบอาชีพที่ต้องอาศัยวิชาความรู้เฉพาะนอกจากนี้ผู้แสดงความคิดเห็นในเรื่องลักษณะวิชาชีพเป็นจำนวนมาก และโดยทั่วไปแล้วมีความเชื่อว่าอาชีพชั้นสูงเท่านั้นจึงจะได้รับเกียรติว่าเป็นวิชาชีพ อาชีพครูก็จัดเข้าลักษณะของวิชาชีพได้เช่นกัน กล่าวได้ว่าการสอนที่จะเป็นวิชาชีพชั้นสูงนั้นได้ต้องเป็นวิชาชีพที่ให้บริการแก่สังคม ใช้วิธีการแห่งปัญญาในการประกอบอาชีพ มีการเพิ่มพูนทางวิชาการและมีกรอบมอยู่ตลอดเวลา มีอิสระในการปกครองตนเอง มีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ และต้องมีความเจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ

ลักษณะวิชาชีพชั้นสูงว่าต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. วิชาชีพชั้นสูงต้องมีการควบคุมเป็นพิเศษ
2. มีการเพิ่มพูนความรู้และฝึกอบรมอยู่เสมอ

3. มีการรักษามาตรฐานอย่างสูง บุคคลที่เข้าสู่อาชีพต้องได้รับการคัดเลือกเป็น

พิเศษ

4. มีจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด
5. มีฐานะทางสังคมอยู่ในระดับสูง
6. ให้อำนาจอย่างมากในการประกอบอาชีพ
7. มีการค้นคว้าวิจัยทั้งภายในองค์กรวิชาชีพและส่วนบุคคลอยู่เสมอ
8. ใช้วิชาการแห่งปัญญาในการค้นคว้าและเน้นเทคนิคขั้นสูง
9. มีความรับผิดชอบอย่างสูง
10. มีความเป็นพี่น้องในกลุ่มเดียวกัน
11. มีพัฒนาการในการประกอบอาชีพและมีใบรับรองวิชาชีพ

นอกจากนี้วิชาชีพชั้นสูงนั้นต้องมีลักษณะ 6 ประการ คือ

1. ผู้ประกอบอาชีพต้องได้รับการฝึกฝนมาโดยเฉพาะ
2. ผู้ประกอบอาชีพต้องได้รับการศึกษามาเป็นเวลานาน และมีประสบการณ์พอ

สมควร

3. ผู้ประกอบอาชีพต้องคำนึงถึงการบริการแก่สังคมเป็นหลัก
4. อาชีพนั้นเป็นอาชีพที่รัฐบาลประเทศนั้นรับรอง
5. งานที่บริการนั้นยากที่ผู้รับบริการจะตรวจสอบความถูกต้องได้
6. ผู้ประกอบอาชีพรวมตัวกันกำหนดมาตรฐานทางวิชาการและจรรยาบรรณของตน

บุหงา วัฒนะ (2533, หน้า 43) ได้อธิบายลักษณะของวิชาชีพ ดังต่อไปนี้

1. อาชีพนั้นต้องมีบริการให้แก่สังคม ไม่เข้าซ้อนกับสาขาวิชาอื่น
2. อาชีพนั้นต้องมีบริการแก่สังคม โดยใช้วิธีการแห่งปัญญา
3. อาชีพนั้นต้องมีความเป็นอิสระในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ
4. ผู้ที่ให้บริการหรือสมาชิกของวิชาชีพชั้นสูง จะได้รับการศึกษาในระดับสูง
5. ผู้ที่ใช้วิชาชีพชั้นสูงต้องประพฤติดี มีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพนั้น
6. ต้องมีสถาบันวิชาชีพเป็นแห่งกลางที่จะสร้างสรรค์ จรรยาบรรณความมั่นคงแห่งอาชีพ

ของสมาชิก

คุณลักษณะวิชาชีพครู

วิชาชีพ หมายถึง อาชีพซึ่งมีความจำเป็นจะต้องศึกษาเรียนรู้อยู่เสมอ การศึกษาดังกล่าวมักเริ่มที่วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยและติดต่อกันไปจนตลอดเวลาที่ประกอบอาชีพ (Strike, 1990, pp. 91-117) อีวานส์ และบรูคเนอร์ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของลักษณะของวิชาชีพครู ซึ่งเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดเวลาที่ยังประกอบอาชีพครูดังนี้

ภาพที่ 3 องค์ประกอบของวิชาชีพครูตามแนวคิดของ อีวานส์ และบรูคเนอร์ (Evans & Brueckner, 1990, p. 213)

มาร์ติน (Martin, 1991, p. 885A) ศึกษาทัศนคติของครูต่อการสอนในปีแรก และศึกษาบทบาทของการศึกษาบทบาทของการศึกษาวิชาชีพครูในมหาวิทยาลัยที่มีต่อการเป็นครูโดยใช้การวิเคราะห์สถานการณ์และการสัมภาษณ์ และพบว่า แม้จะมีระดับความกังวลใจ ความสงสัย ความกังวลกับอนาคต แต่จุดมุ่งหมายใหญ่ของครูใหม่เหล่านี้ก็มีไว้เพียงเพื่อความอยู่รอด หากแต่เป็นความปรารถนาที่จะเป็นครูที่ดี มีความรับผิดชอบสูงต่อนักเรียน และปัญหาสำคัญต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน เช่น จะสอนอะไรและอย่างไร นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้หรือไม่ การศึกษาวิชา

ชีพครูในมหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญต่อวิธีการสอนของครูเหล่านี้ และสิ่งที่ครูต้องการมากที่สุด คือ ประสบการณ์กับการศึกษาที่เชื่อมโยงทฤษฎีการปฏิบัติ การเตรียมตัวอย่างดีในเรื่องวิธีการสอน การให้ข้อมูลย้อนกลับขณะทำการสอนในลักษณะที่เป็นการสร้างสรรค์และไม่เป็นการประเมิณเพื่อนร่วมงานที่ช่วยในการวางแผนและรับรู้ปัญหาในการทำงานรวมทั้งอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสม

คลาร์ค (Clark, 1993, p. 2332-A) ได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์ครูและสังเกตความเชื่อ ความรู้ประสบการณ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมและพบว่าความเชื่อกับการกระทำของครู มีความสัมพันธ์กันสูง ความเชื่อของครูเป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมการสอน ครูจะเชื่อมโยงกิจกรรมในชั้นเรียนกับความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนการสอน

เคอรี่ (Kerry, 1986, p. 171) กล่าวว่า การเป็นครูนั้นจำเป็นต้องมีทักษะและคุณลักษณะบางประการ เช่น มีความสามารถในการจัดการ มีความสามารถทางสติปัญญาในระดับสูง เชี่ยวชาญปัญหาดี เนื่องจากงานสอนมีชั่วโมงที่จะนั่งอยู่กับที่ได้ตลอดเวลา

กรมการฝึกหัดครู (กรมการฝึกหัดครู, 2516, หน้า 17-18) ได้สรุปคุณลักษณะที่ดีของครูเป็น 6 คุณลักษณะ ได้แก่

1. คุณลักษณะด้านการสอน เช่น มีความรู้ในจุดมุ่งหมายการศึกษาชาติ มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตร มีการเตรียมการสอน และสามารถดำเนินการสอนได้ตามที่เตรียม มีความสามารถในการประเมินผล สามารถเลือกวิธีสอนได้เหมาะสม มีความสามารถในการปกครองยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็ก สอนให้เด็กรู้จักคิด
2. คุณลักษณะด้านวิชาการ เช่น ค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ ค้นคว้าเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ ติดตามความเคลื่อนไหวทางการศึกษา สนใจฟังและเข้าร่วมอภิปรายและปาฐกถา ฯลฯ คุณลักษณะด้านกายภาพและสุขภาพจิต เช่น รู้จักพักผ่อน เอาใจใส่การจัดสิ่งแวดล้อมให้สะอาด เอาใจใส่ในการป้องกันโรคติดต่อ มีอารมณ์ดี รู้จักผ่อนคลาย ไม่มีความกังวลใจ
3. คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ เช่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน บุคคลทั่วไป เพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา
4. คุณลักษณะด้านคุณธรรมและความประพฤติ เช่น ความเที่ยงธรรม ความเมตตา กรุณา ความยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ความซื่อสัตย์สุจริต การวางตนอย่างเหมาะสม ความรับผิดชอบในหน้าที่ ไม่ดูหมิ่นศาสนาอื่น ๆ
5. คุณลักษณะด้านบุคลิกลักษณะ เช่น ร่างกายแข็งแรง สุขภาพอ่อนโยน ชยันต์ขันแข็ง ปรากฏหน้าตาดี แต่งกายเหมาะสม มีความคล่องแคล่วคล่องว่องไว รู้จักควบคุมอารมณ์

กระตือรือร้นในการทำงาน

6. คุณลักษณะด้านการอบรม แนะนำและปกครอง เช่น รู้จักการปกครองแบบประชาธิปไตย มีน้ำใจนักกีฬา รักษาความลับของนักเรียน เป็นผู้มีระเบียบวินัย เป็นตัวอย่างที่ดี มีเหตุผล มีคุณลักษณะด้านการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย เช่น ยอมรับนับถือผู้อื่น ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น ใช้หลักเหตุผลในการแก้ปัญหา รู้จักสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย รู้จักร่วมประเพณีนิยม รู้จักปรับปรุงฐานะให้ดีขึ้น

เยาวรินทร์ จันทนมีภูษะ (2534, หน้า 12-14) กล่าวว่า เนื่องจากครูเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาประเทศ ครูจึงเป็นบุคคลที่พึงมีประสิทธิภาพในการทำงานดังนี้

1. ประสิทธิภาพในการสอน หมายถึง พฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกเพื่อกระตุ้นถ่ายทอด แนะนำ หรือหาวิธีการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และวิธีที่จะเรียน มีการทดสอบได้อย่างชัดเจน ปฏิบัติจริง เตรียมการสอนอย่างดีทุกครั้ง รู้จักใช้วิธีสอนและอุปกรณ์การสอนอย่างเหมาะสม มีความรู้เรื่องหลักสูตรดี ชยัน ตั้งใจสอน ช่วยเหลือและใส่ใจนักเรียนที่อ่อน สอดแทรกการอบรมจรรยาบรรณในการสอนโดยสอดคล้องกับเนื้อหาที่กำลังเรียน เล่นบทบาทเรียนและกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นที่สนใจของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกในขณะที่เรียน มีเทคนิคกลวิธีการวินิจฉัยและสอนซ่อมเสริมให้แก่นักเรียน

2. ประสิทธิภาพในด้านสัมพันธ์กับนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่มีเยื่อใยสัมพันธ์กับนักเรียน ให้ความรักและเมตตาแก่นักเรียนทั่วหน้ากัน ทำตัวให้นักเรียนทั้งรักและเกรง ติดตามไต่ถามทุกข์สุขของนักเรียนเสมอ เอาใจใส่นักเรียนทั้งเรื่องการเรียนรู้และความประพฤติ มีอารมณ์ดี รู้จักให้อภัย มีความอดกลั้นต่อการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน พิจารณาตัดสินลงโทษอย่างยุติธรรม มีปรารถนาดีต่อนักเรียนทุกคนด้วยความจริงใจ ยุติธรรม ปลุกฝังให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

3. ประสิทธิภาพเกี่ยวกับความประพฤติ คุณธรรมและศีลธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออก หรือวางตนอย่างมีแบบแผน อยู่ในกรอบศีลธรรม ธรรมเนียมประเพณีอันเป็นที่ยอมรับกันทั่ว ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

4. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานทั่วไป หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกเกี่ยวกับการพัฒนาการสอน งานบริหารโรงเรียน กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนและการสอน

5. ประสิทธิภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างมีศิลปะ เพื่อจูงใจให้เกิดความร่วมมือในวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ปรับปรุงตนเองให้เข้าหาสังคม ร่วมงานใน

การพัฒนาท้องถิ่น ยินดีรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

6. ประสิทธิภาพเกี่ยวกับลักษณะท่าทาง หมายถึง พฤติกรรมโดยรวมที่แสดงออกมาอย่างเห็นได้ชัดเจน ไม่เกี่ยวกับคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น ยิ้มแย้มอยู่เสมอ มีกำลังกายเข้มแข็ง กระตือรือร้น กระฉับกระเฉง อ่อนน้อม เป็นมิตรกับทุกคน

หลักสูตรสาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

จากแผนการศึกษา สาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2541 ได้กำหนดหลักสูตรการเรียนโดยแยกตามชั้นปีดังนี้ คือ

ปีที่ 1 : วิชาศึกษาทั่วไป 24 หน่วยกิต

วิชาชีพครู 10 หน่วยกิต

วิชาเลือก 4 หน่วยกิต รวม 38 หน่วยกิต

ปีที่ 2 : วิชาวิชาศึกษาทั่วไป 5 หน่วยกิต

วิชาชีพครู 6 หน่วยกิต

วิชาเอกบังคับ 22 หน่วยกิต

วิชาชีพครูเลือก 4 หน่วยกิต

วิชาเลือกเสรี 3 หน่วยกิต รวม 40 หน่วยกิต

ปีที่ 3 : วิชาวิชาศึกษาทั่วไป 1 หน่วยกิต

วิชาชีพครู 6 หน่วยกิต

วิชาเอกบังคับ 12 หน่วยกิต

วิชาเอกเลือก 9 หน่วยกิต

วิชาโท 12 หน่วยกิต รวม 40 หน่วยกิต

ปีที่ 4 : วิชาชีพครู 2 หน่วยกิต

วิชาครูเลือก 2 หน่วยกิต

วิชาเอกเลือก 4 หน่วยกิต

วิชาโท 6 หน่วยกิต

วิชาเลือกเสรี 2 หน่วยกิต

วิชาชีพครู - ฝึกสอน 6 หน่วยกิต รวม 22 หน่วยกิต

ในประเทศไทยการจัดให้นักศึกษาครู ได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรของมหาวิทยาลัยและสถาบันผลิตครูต่าง ๆ ซึ่งมักจะกำหนดรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน

คือ การเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพภาคสนาม การออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพเบื้องต้นในโรงเรียนต่าง ๆ การออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพอย่างเข้มข้น (ออกฝึกสอน) ซึ่งการจัดเตรียมตามขั้นตอนกระบวนการเหล่านี้ก็เพื่อประโยชน์สูงสุดในการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาเพื่อการทำไปใช้และสามารถปฏิบัติได้จริงอย่างสมบูรณ์ที่สุดนั่นเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างงานวิจัยในหลายหัวข้อที่ศึกษาในเรื่องทัศนคติต่อวิชาชีพครู ว่าทัศนคติเป็นปัจจัยสำคัญและมีอิทธิพลต่อการเลือกประกอบอาชีพของนิสิตหลังจากการจบการศึกษา หรือ การประสบความสำเร็จขณะศึกษาดังตัวอย่างดังนี้

สิริฉันท์ สติรกุล ได้ทำงานวิจัยในเรื่อง ความต้องการในการประกอบอาชีพ ของนิสิตสาขาการสอนวิชาเฉพาะ วิชาเอกธุรกิจ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า นิสิตส่วนใหญ่ เลือกคณะครุศาสตร์ วิชาเอกธุรกิจ ในอันดับ 3 (ร้อยละ 51.8) ซึ่งถือว่าเป็นอันดับสุดท้าย โดยให้เหตุผลว่าเพื่อป้องกันการพลาดโอกาสเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย ส่วนเหตุที่ว่างตั้งใจและปรารถนาที่จะศึกษาในคณะนี้เพียงร้อยละ 12.5 อธิบายได้ว่า ปัจจุบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา กลายเป็นค่านิยม และสิ่งจำเป็นในสังคมมากขึ้น ผู้ที่มีปริญญามีโอกาสที่จะยกระดับตนเองในหน้าที่การงาน และได้รับการยกย่องในสังคมประกอบกับอันดับการเลือกเข้ามหาวิทยาลัยเปิดโอกาสให้เลือก 5 อันดับ และเริ่มตั้งแต่ปี 2537 จำกัดให้มีการเลือกเพียง 4 อันดับเนื่องจากคณะครุศาสตร์ มีระดับคะแนนไม่สูงมาก จึงเป็นเหตุให้ผู้สมัครเลือกคณะนี้ เพราะมีโอกาสเข้าได้มากกว่า นอกจากนี้ยังมีนิสิตกลุ่มหนึ่งคิดว่าปริญญาตรีเป็นเพียงพื้นฐานการศึกษาจะเรียนวิชาใดคณะใดก็ได้ แต่จะไปศึกษาในสาขาที่คนสนใจในระดับสูงขึ้น ได้แก่ การศึกษาในระดับปริญญาโทและเอกต่อไป ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อวิชาชีพ จากการวิจัยพบว่า นิสิตจะเลือกประกอบอาชีพครูเป็นอันดับท้าย ๆ ทั้งที่เป็นที่หมายของการศึกษาของคณะครุศาสตร์ คือ การผลิตบัณฑิตเพื่อออกไปเป็นครู อย่างไรก็ตาม นิสิตปีที่ 4 มีความคิดชอบวิชาชีพครูมากกว่านิสิตในชั้นปีที่ 1, 2 และ 3

ผลการวิจัยของ วิภา แดงเจริญ (2530) พบว่า นิสิตชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 มีทัศนคติต่อวิชาชีพที่ตกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 แล้วนิสิตชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 มีทัศนคติต่อวิชาชีพครูไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนิสิตเกิดความรู้สึกภูมิใจ รู้สึกว่าตนมีคุณค่า และอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติจากการวิจัยพบว่า นิสิตส่วนใหญ่ต้องการทำงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 46.4) ด้วยสาเหตุที่ว่ารายได้และผลตอบแทนสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร และคณะ

(2536) พบว่า บัณฑิตครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2532 และ 2534 ทำงานในอาชีพอื่น ๆ ของภาคเอกชนเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.90 และร้อยละ 43.80 ตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่าบัณฑิตครุศาสตร์ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอิสระของตนเอง หรือเป็นพนักงานบริษัทค้าขาย ธุรกิจต่าง ๆ เพราะทำหายความสามารถ รายได้ดีกว่าอาชีพครู นอกจากบัณฑิตจะได้รับเงินเดือน แพนสูงกว่าวุฒิแล้ว ยังได้เงินเดือนขึ้นตามความสามารถและความขยันอีกด้วย ส่วนอัตราเงินเดือนของภาครัฐค่อนข้างต่ำ และไม่เพียงพอ ทำให้บัณฑิตรุ่นใหม่หันไปทำงานภาคเอกชนมากกว่า นอกจากนี้บัณฑิตต้องการประกอบอาชีพธุรกิจ เป็นอันดับ 1 เพราะรายได้ดีและค่าตอบแทนสูง อาชีพธุรกิจส่วนตัวเป็นอันดับ 2 เพราะทำหายความสามารถ และอันดับ 3 เท่ากัน 2 อาชีพ คือ ครู อาจารย์ และ แอร์โฮสเตส เพราะตรงกับสาขาวิชาเรียนและมีโอกาสเดินทางไปต่างประเทศตามลำดับ สามารถอธิบายได้ว่าบัณฑิตมีความประสงค์จะประกอบอาชีพด้านธุรกิจ เพราะมีความคิดเห็นว่าความรู้ที่ได้จากการเรียนในคณะของนิสิตสาขาการสอนวิชาเฉพาะ วิชาเอกธุรกิจ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพียงพอที่จะสามารถนำไปประกอบอาชีพทางธุรกิจได้และค่าตอบแทนสูง อีกทั้งนิสิตส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีอาชีพค้าขาย (ร้อยละ 51.8) จึงทำให้นิสิตมีความต้องการมีความรู้ทางธุรกิจ และคิดว่าวิชาที่เรียนจะสามารถนำไปใช้ได้

วัลนิภา พัดเปี้ย (3539) ได้ทำการศึกษางานวิจัยในเรื่อง ทักษะต่อวิชาชีพครูของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตคณะศึกษาศาสตร์ที่กำลังศึกษาอยู่ใน ปีการศึกษา 2538 จำนวน 1,105 ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นจากประชากร และจากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า นิสิตที่มีสาขาวิชาเอกต่างกัน มีทักษะต่อวิชาชีพครูต่างกันอย่างน้อยสำคัญทางสถิติ โดยที่นิสิตสาขาวิชาเอกการประถมศึกษา มีทักษะต่อวิชาชีพครูแตกต่างกับนิสิตสาขาวิชาเอกศิลปศึกษา และนิสิตสาขาวิชาเอกภาษาไทย และนิสิตวิชาเอกพลศึกษามีทัศนคติต่อวิชาชีพครูแตกต่างกับนิสิตสาขาวิชาเอกศิลปศึกษา โดยส่วนรวมนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ มีทักษะต่อวิชาชีพครูในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากนิสิตส่วนใหญ่มีสำนึกว่า วิชาอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีประโยชน์ เสียสละต่อส่วนรวม มีส่วนร่วมในการพัฒนาคนและประเทศ โดยนิสิตชั้นปีที่ 4 จะมีทักษะต่อวิชาชีพครูสูงกว่าชั้นปี 1-3 ทั้งนี้เนื่องจากการผ่านประสบการณ์การฝึกสอนและการปลูกฝัง การสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพในขณะที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย

เกษม ศัลยวุฒิ (2539, หน้า 93) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่ออาชีพครูของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลการสำรวจพบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน สาขาวิชาเรียนต่างกัน และนักศึกษาที่มีการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน มีทัศนคติต่อวิชาชีพครูที่ต่างกัน

ออกไป ส่วนนักศึกษาปีที่เรียนต่างชั้นกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน และนักศึกษาที่มีผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน มีทัศนคติต่อวิชาชีพครูที่ไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยทั้งหมดดังที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า ทัศนคติต่อเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญต่อการเลือกประกอบอาชีพของของนิสิตภายหลังจากการจบการศึกษา อีกทั้งยังมีอิทธิพลในการประสบความสำเร็จในการศึกษาในขณะที่ตนเองได้ศึกษาอยู่ด้วย ดังนั้นทัศนคติจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออาชีพที่ตนเองศึกษาอยู่ด้วยนั่นเอง จะพบได้ว่ามีงานวิจัยจำนวนมากพยายามในการศึกษาถึงทัศนคติต่อวิชาที่นิสิตศึกษาอยู่เพื่อประโยชน์ในการลดภาวะสูญเปล่าทางการศึกษาอีกด้วย